

ИСТОРИЯ НА ХАЙКУ ПОЕЗИЯТА В ИТАЛИЯ*

Антонела Филипи

Превод Людмила Балабанова

* С любезното разрешение на Cascina Macondo (www.cascinamacondo.com), на чийто сайт статията е публикувана първо.

History of Haiku Poetry in Italy

Antonella Filippi

Abstract: The paper examines the history of Italian haiku. It emphasizes that we live in the era of media, where the uppermost value is communication, and poetry is bound to lose ground and relevance. However the interest in haiku has been increasing recently. Some organizations and projects related to haiku are discussed. A gallery of portraits of Italian haiku poets is presented, including biographies and samples of haiku poems.

Key words: Italian poetry, Italian haiku, Haiku organizations.

* By kind permission of Cascina Macondo (www.cascinamacondo.com), on whose site the article appeared first.

I. Поезията в Италия

“Un popolo di poeti di artisti di eroi / di santi di pensatori di scienziati / di navigatori di trasmigratori” (“Нация от творци, герои, светци, мислители, учени, мореплаватели и преселници”). Това са думите, които можете да прочетете на фасадата на Palazzo della Civiltà Italiana, позната също като Колизеум, монументална сграда в модерния квартал, наречен EUR, в Рим. Италианската литература започва през XIII век, когато в различни региони на италианския полуостров хората започват използването на италианския език за литературни цели. За първи литературен документ (1224) се смята “Cantico delle Creature” („Песен на създанията”) от Свети Франциск от Асизи (Francesco d’Assisi), и той е една поема. Най-старите примери на италианската литература фактически са само поеми: “Tesoretto” („Книга на съкровището”) на Брунето Латини (Brunetto Latini), “Laude” („Хвалебствени песни”) на Якопоне от Тоди (Jacopone da Todì), “Canzoniere siciliano” („Сицилианска песен”). Гуидо Гуиницели, който се смята за основател на “Dolce Stil Novo” (поетическо движение, което се развива между 1280 и 1310 във Флоренция) пише поезия, както и Гуидо Кавалканти и Данте Алигиери, авторът на „Божествена комедия”. Произведенията на италианската „вулгарна” проза, първото от които е “Novellino”, колекция от 100 романа, датираща от края на 1200, са

по-рядко срещани от поетическите произведения. Поради това – или може би не поради това – в Италия има много автори на поезия, но за нещастие, не толкова много читатели на поезия. Ако през шестдесетте „съвременните поети” бяха цитирани и добре известни, в последните десетилетия или не е имало важни поети, или разпространението на поезията чрез интернет, заедно с факта, че някои издатели искат от авторите пари, за да публикуват произведенията им, е понижило качеството, като при това е увеличило броя на писателите.

Фактът, че поезията е второстепенна днес няма само една причина: първо, маргинализирането на хуманитарната култура отнема от културния ѝ престиж и символичната ѝ роля. Второ, училищната система изглежда неспособна да създаде повече читатели, въпреки общото увеличено ниво на обучението, и трето, налице е лошо преподаване на поезията и образование за нея. И ако няма читателска компетентност, какъв вид култура остава възможна?

Поезията се нуждае от реагиращ подход, способен да отдели думите от всекидневната комерсиализация, и точно това е, което прави четенето на поезия толкова сложно и изискващо активност. Без поезията езикът и въображението на обществото като цяло биха могли да изгубят степента на експериментирание и изследване върху езика, което е толкова типично за поезията. Езикът става по-беден, не само поради намалената способност за използване на разнообразен и сложен речник, но също и поради ограниченото значение и съгласуваност на самите думи, причинено от свръхопростяване (което се среща в рекламите, съобщенията, чата и т. н.)

Ние живеем в ерата на медиите, където главна ценност е комуникацията и поезията е на път да загуби почва и уместност. Това се случва, защото поезията е в контраст със системата и разчита точно на това, което комуникацията избягва, тоест на прага на самата комуникация. Поезията изследва различни въпроси, тя работи върху красотата на езика, върху предаването на преживяване.

И така, не липсва комуникация, а по-скоро липсват *анализи* на това, което се предава. Без анализи, това, което се предава става догма и база за абсолютизъм, фундаментализъм и много други „изми”. Данни на *Nielsen Bookscan*, събрани от повече от тридесет и пет хиляди книжарници по света (с изключение на Амазон) и представени чрез Асоциацията на италианските издатели (*Association of Italian publishers*) по време на *Salone del Libro* в Торино през 2015, показват 4% загуби на книжния пазар през 2014 и първото тримесечие на 2015. Перефразирайки Гарсия Маркес бихме могли да кажем, че „Четенето по време на криза” е било замразено, за да бъде способно да чака и да види как ще се развие. Положителен е нарастващият брой на независимите книжарници – като алтернатива на

големите вериги. Обикновено този вид книжарници могат да установят предпочитаната връзка с читателите, които показват тенденция да се доверяват на собственика. Романите съставляват 40% от продажбите, детските книги 21%, и нехудожествената литература общо 39%. Можем да намерим поетическите книги, включени в този последен процент.

Ние не искаме да анализираме причините за факта, че хората не искат да четат или за техните избори как да прекарват свободното си време. Налице е прекаляване с източници (твърде много публикувани книги, твърде много издателства, твърде много интернет сайтове, твърде много различни места, където можете да купите книги и т. н.), което води до чувство на фрагментация у читателя. Това чувство на фрагментация често се превръща в парализа на изборите. Ако в миналото имаше известни издателства, които запознаваха читателите с поезия, днес този вид дейност е оставена на малките издателства. Има някои много уважавани издателства, които издават отлични поетически произведения, но също и голям брой издателства, които разчитат на самопубликуващи се автори да увеличат техните ползи, различни от целта да произведат едно добро четиво.

Поезията не се разпространява добре от книжарниците и не се подкрепя. Всяка година пристигат между 1500 и 2000 заглавия, повечето от които самопубликувани. Класика се продава още, италианска и чужда. Налице е също едно общо намаляване на качеството, както на поезията, така и на прозата: в книжарниците, качествени романи, които се четат по-трудно и проблематично, както и поетически книги с високо качество е малко вероятно да намерят място на лавиците. Истина е, обаче, че читателите на поезия представят една ниша от читатели, които притежават много силна идентичност. Това означава, че жанрът успява да бъде „по-чист”, също и защото фактически не се продава много. Видео-поезията, поетическите пърфомънси, поетическите сайтове и блогове се умножават през последните десет години, често с добри идеи и резултати, но по-често те са насочени към автора си по един нетактичен начин.

Вероятно има и някакви положителни знаци. Първо, разпространяват се публични четения и големи поетични фестивали (като тези в Парма, Генуа, Порденоне, последвани след известно време от тези в Месина, Неапол, Сан Бенедето дел Тронто и Салерно, с Casa della Poesia). Също и списания за поезия (*Poesia, Quaderni di poesia italiana contemporanea* и др.). Накрая, има много поетически конкурси, като прочутия Viareggio and Mondello, но също и конкурси от нов тип като онлайн конкурса Dedalus и провеждания през две години конкурс за млади поети в Четона.

Наред с поетическите конкурси, които едновременно с подкрепянето на четене на поезия помагат територията да стане един център на културна дейност, съществува и “Premio

Città di Arenzano-Lucia Morgurgo Rodocanachi”. От 2008 целта на този конкурс е да подкрепя най-значителните съвременни автори, но също и преди всичко да „образова” читателите на поезия.

Една техническа комисия избира авторите, които могат да участват, сред онези, които са публикували поетическа книга през двете години, предшестващи конкурса, а след това излъчват трима финалисти, които да бъдат обсъждани от експертно жури. Последното избира победителя.

В заключение, в Италия не можеш да живееш извън поезията, но и може би наистина е непоносимо да можеш да живееш без нея.

II. Как се роди увлечението по хайку и японската поезия

Между края на XIX и началото на XX век в Италия се наблюдава нарастващ интерес към японската култура. Между първите преводи, през 1915 можем да открием *Note di Samisen* – една сбирка от японско хайку и танка, преведени от Марио Кини (1876-1959), писател, учител, изкуствовед и критик. Преводът, според общоприетото по това време, включва употреба на рима и всяко стихотворение има собствено заглавие.

Agonia del mondo (Matsura Basho)

sopra un ramo seccato
un corvo s'è posato
e s'è stretto nell'ale
in questo scolorato
vespero autunnale

Агонията на света (1)

на гол клон
каца гарван
и свива крила
в този сивкав
есенен здрач

Tristezza della vecchiaia (Saiongi no Kintsune)

il cader della neve
più non mi sembra un lieve

cader di fiori bianchi...

L'inverno è inverno, e greve

me lo fan gli anni stanchi

Тъгата на старостта

снегопадът

не изглежда вече нежно

падане на бели цветя

зимата е зима, но става бreme

поради старостта

La vita è breve: amiamoci (Fukuda Chiyo-ni)

il vilucchio ha impigliata

la fune abbandonata

accanto alla cisterna?

Va a bere altrove: data

non gli è una vita eterna

Животът е кратък: да се обичаме

полската поветица е оплела

изоставеното въже

до кладенеца?

отиди да пиеш другаде: животът му

не е вечен

Марио Кини превежда много творби от латински, китайски и японски, и пише поезия, която е публикувана посмъртно под заглавието *Attimi* (*Хайкай/Хайку*).

Haikai

In tre versetti

tutto un poema, e, forse,

tutta una vita

Хайкай

В три реда

Цяло стихотворение и може би

Цял живот

Largo

Bastan tre grilli

per far grande una notte

di mezza estate

Largo

Три щуреца

И една нощ в средата на лятото

Става по-дълга

Meriggio

Tutto riposa

in una stessa inerzia

la luce e l'ombra

Следобед

Всичко почива

В еднаква леност

Светлина и сянка

Вероятно един от първите случаи, когато Италия се среща с японската поезия, е чрез литературното списание *L'Eco della Cultura* (основано през 1914). Списанието публикува японска поезия, редактирана от Винченцо Синискалчи. Между 1920 и 1921 Университетът в Неапол (Università di Napoli) публикува *Сакура (Sakura)* (2), списание за японска култура, в сътрудничество с Харукичи Шимои, японски учен, който ще стане приятел с Габриеле д'Анунцио (1863-1938). През 1921 списанието *La Ronda* публикува една по същество отрицателна критика за „хайкай“ направлението, което се разпространява във Франция и Испания, докато в следващите години много футуристи започват да оценяват „пестеливия“ хайку стил.

Самият д'Анунцио, който силно се интересува от Япония и има много лични познанства, между 1885 и 1890 публикува поемата "Outa occidentale", следваща японския ритъм на танка. Ето как звучат първите две строфи (3):

Guarda la Luna
tra li alberi fioriti;
e par che inviti
ad amar sotto i miti
incanti ch'ella aduna.

*Погледни луната
как те подканя само
през цъфналите клони
към любов чаровна
под приказна омая*

Veggio dai lidi
selvagge gru passare
con lunghi gridi
in vol triangolare
su 'l grande occhio lunare.

*Във небесните пространства
диви жерави минават
с вик прорязват тишината
във триъгълник летят
над окото на луната*

Даже сред най-младите, между 1920 и 1930 той е известен като писател и ценен като храбър човек. Значими писатели като Мори Огаи и Нацуме Сосеки четат неговото творчество; Мори Огаи го превежда също така. Самият Мишима Юкио изучава френски език, за да може да преведе *Martirio di San Sebastiano* (1964-1966), религиозна драма, написана от д'Анунцио на старофренски. Д'Анунцио е бил и още е добре познат в Япония, 150-годишнината от неговото рождение е чествана в Токио и Киото през 2013.

Андреа Дзандзото (1921-2011) е смятан за един от най-важните италиански поети през втората половина на XX век. През осемдесетте той издава сбирка от 92 псевдо-хайку, *Haiku For a season/Haiku per una stagione (Хайку за един сезон)*, на английски, с италиански превод.

Delicato belletto di seta
nel riflesso di grandi distanze—
ogni pensiero semplice è vicino

*Нежно обвита в коприна
В отраженията на далечината –
всяка проста идея е близо*

Едоардо Сангвинети (1930-2010) публикува хайку стихотворения в своите поетически сбирки *Mikrokosmos* и *Poesie*. Последната включва четири хайку в цикъла, озаглавен “Corollario”:

Sessanta lune:
i petali di un haiku
nella tua bocca

*шейсет луни:
венчелистчетата на едно хайку
в устата ти*

è il primo vino
calda schiuma che assaggio
sulla tua lingua

*първото вино е
топла пяна която опитвам
върху езика ти*

Сред италианските поети на XX век, които пишат хайку, е и Маргерита Гуидачи (Флоренция 1921 – Рим 1992), макар и само с няколко много кратки фрази в поетическото ѝ творчество (*This little measure*, 1988). Самата тя, в един момент на търсене на по-голяма пестеливост и подвижност в поезията си, дефинира тази стъпка като един вид „ментална сауна”. Някои от нейните хайку са публикувани през 1991 в една японска антология.

Le prime nebbie
e uccelli di passo.
Viene l'autunno.

*Първите мъгли
и отлитащите птици.
Идва есента.*

Cadon le foglie.
In cuore si risvegliano
tutti gli addii.

*Падащи листа.
В сърцата ни
се събуждат всички сбогвания.*

Sera d'autunno.
Sulla strada fangosa
ci separiamo.

*Есенна вечер.
На калния път
се разделяме.*

Treno di notte.
Sulla mia insonnia passano
altri destini.

Нощен влак.

Други съдби минават

през безсънието ми

III. Нация на поети... и хаос

Много хора погрешно мислят, че тъй като живеят в красивата страна, където се говори италианският език, “del bel paese là dove 'l sì suona” (Dante, *Inferno*, С. XXXIII, v. 80) „земята мила, де сладко за ухото си звучи” (4), всеки е поет, само защото е италианец. Това е страна, където изобилстват нередактирани самопубликувани сайтове, а също, като следствие, и хиляди литературни и поетически книги. Една страна, където поетически книги най-малко се четат или купуват, където се множат курсовете по творческо писане, но сериозен, университетски курс за изучаване на творческо писане не съществува, като че ли не е необходим, защото сме италианци (и обръщаме внимание на това как подчинените изречения могат да затрудняват, дори когато говорят политиците). В тази красива страна, където е локализирана 80% от световната културно-историческа красота, преди много години пристига хайку. Обаче хайку стихотворенията се объркват в 99% от случаите с епиграми или с кратка поезия, която често използва римувани куплети. Хайку често е мистифицирано (ние намерихме един сайт, който илюстрира хайку като начин за предсказване на бъдещето) или подложено на снобско отношение (Festival della Poesia в Генуа не включва хайку, а Libreria delle Donne в Милано не презентира хайку книги, защото никой от собствениците не знае за хайку или не иска да научи за него). И все пак, хайку успя да пробие.

Поради това, което учим в гимназията, хайку често е свързано с херметичната поезия, може би заради няколко общи характеристики. Херметичните поети не използват стиховете си да разказват, описват или обясняват. Обратно, те улавят върху страницата фрагменти от истината, която са открили чрез поетично откровение, а не чрез аргументирани доводи. Херметичните поети са извънредно пестеливи и предават множество от значения в едва шепа от думи, просмукани с интензивна, наситена с емоции корелативна и символична стойност. Херметичните поети се стремят да се освободят от реториката, от богатството на прекомерно цветистия език, от пристрастяването към автобиографични връзки или описания и от сантиментализма. Херметичните поети искат да създават „чиста поезия”, използвайки съществен език. Стремещът към такъв език е също причина за предпочитане на опростен синтаксис, който често избягва логическите връзки и използва празнини, както и дълги и

често срещани паузи, които изтъкват моментите на концентрация, тишина и очакване. Джузепе Унгарети написва стихотворения, които могат да бъдат сравнявани с хайку:

Mattina (1917)

M'illumino
d'immenso.

Сутрин

*Аз блестя
с необятност*

Soldati (1918)

Si sta come
d'autunno
sugli alberi
le foglie.

Войници

*Както
през есента
листата
по клоните*

Както при хайку, поезията на Унгарети започва от специфичното, за да достигне до една универсална истина. Той тръгва от своето собствено индивидуално преживяване, за да говори за състоянието на човешката природа като цяло.

Също така, едно от най-прочутите стихотворения на Салваторе Куазимодо (Нобелова награда за литература за 1959) е сравнявано с хайку.

Ed è subito sera (1930)

Ognuno sta solo sul cuor della terra
trafitto da un raggio di sole:
ed è subito sera

И ненадейно пада вечерта (5)

Човек е сам върху сърцето на земята,

пронизан от едничък слънчев лъч.

И ненадейно пада вечерта.

IV. Хайку в Италия

Много хора мислят, че е лесно да се пише хайку: *kigo* – обръщението към сезона – е концепция, много лесна за разбиране и приложение, макар и не винаги изтънчено. При това не е необходимо да се чете японския *Saijiki* (списък със сезонни думи), когато може да се намери италиански превод в сайта Cascina Macondo. Но какво да кажем за другите елементи, които правят едно хайку хайку. *Wabi, sabi, aware, yugen, karumi, miyabi, yohaku, furyu, kire, ...* Необходимо е да се чете, да се учи, да се изследва, да се медитира, да се чувства... Както със всяка друга форма на изкуство, човек трябва първо да учи (много) и после да създава. Поради своята несъмнена простота обаче хайку изглежда „лесно“. Наистина защо човек би трябвало да чете или учи? Уви, „лесно“ и „просто“ не са синоними. Простотата на хайку е хармонията, която можем да намерим във всяко отделно нещо, баланса, дълбокото усещане на красотата, на преходността, на необяснимото. Хайку означава създаване без излишни думи, за да се възприеме самата същност на нещата. Хайку е максимално възможната концентрация *тук и сега*.

И още, хайку в Италия не отстъпва от позициите си. Това е така благодарение на страстта и дейността на много хора, които от 70-те учат, четат, участват в национални и международни хайку конвенции. Хора, които преподават хайку в училища от различна степен и в затвори. Хора, които организират състезания, срещи, публични четения. Хора, които публикуват книги и винаги търсят творчески пътища да направят хайку известно на обществеността.

EDIZIONI EMPIRÌA

Основано през 1985 като културен проект, за да изследва съвременните литературни практики в сферите на художествената проза, поезията и критиката, това издателство завърши откриването – в Рим – на книжарница с прикрепена към нея зала за представяния, срещи с автори, четения и дебати (www.empiria.com). Събитията продължават през годините и много важни личности в културната сфера са участвали в гореспоменатите събития, привличайки и разнообразна и постоянна публика.

Една от техните серии е посветена на японската поезия , специално на хайку, с текст на оригиналния език и поетически версии на италиански. От 1987, издателството организира заедно с Associazione Nazionale Amici dell'Haiku – основана от посланика Соно Учида – национален литературен конкурс „Хайку в Италия”.

CASCINA MACONDO

“Cascina Macondo” (www.cascinamacondo.com) е асоциация за култура, основана през 1993 от група творци, които играят, четат поезия и свирят по улиците. С течение на времето те се специализират в преподаване и образование, рехабилитация и/или интердисциплинарни проекти с учебна цел за училищната система, но също и за възрастни и хора със специални потребности. Сред техните проекти с цел обучение намираме такива за хайку поезия, художествено четене, творческо писане, керамика, танци и театър, музика. През 2003 асоциацията обявява първия Международен хайку конкурс на италиански. Участието в конкурса е без такса и отворено както за училища, така и за отделни автори. През същата година те основат и **Haicom** (Haiku International Community Cascina Macondo), към която принадлежат италиански и чужди хайджини. Cascina Macondo организира събития, свързани с хайку поезията, в Торино. В тях участват много италиански и чужди хайджини.

Друго събитие със специфично значение за хайку поетите е **Wasnahaijin Oicimani**, пешеходен поход, който трае няколко дни и чиято цел е участниците да пишат хайбуни, включвайки хайку на различни места в кратка, същностна проза. Походът включва почивки за храна и нощуване, както и почивки за наблюдаване на природата, писане и четене на глас. Разкази за тези практики могат да се намерят на сайта на Cascina Macondo.

Членовете на асоциацията редовно участват в конференции в Италия и чужбина, както и в семинари, редакторски проекти, събития и представления. Те пишат статии и рецензии, преподават в училища. Нещо повече, между 2013 и 2015 някои от членовете вземат участие в европейския проект “**PAROL! Scrittura e arti nelle carceri, oltre i confini, oltre le mura**” („Парол! Творческо писане и изкуство в затвори, отвъд границите, отвъд стените”). Това е иновативен международен проект, в който различни страни се кооперират, като установяват творчески връзки между местата за лишаване от свобода и обществото, за да подпомогнат степента на включване, на издигане на гражданското съзнание и на възстановяване на лишените от свобода на европейско ниво. Четиринадесет различни затвори в пет страни (Италия, Белгия, Полша, Гърция и Сърбия) и около 200 затворници са включени в проекти с учебна цел от високо качество, реализирани от художници, поети, актьори, фотографи, писатели, танцьори и театрални преподаватели – един процес, който

води в посока към транс-националност и европейско гражданство. Националните експонати и по-големият общ експонат са показани в Белгия, заедно с книги и сбирки с преводи на много езици. Отпечатани са хайку върху разделители за книги, пакетчета със захар, салфетки, които са разпространени сред барове, бюфети, ресторанти, театри, библиотеки и други публични места. Сесии с четения и театрални представления, отворени за публиката, се провеждат в затворите, като участниците са както затворници, така и обединената група за актьорско и танцово изкуство (от хора със и без увреждания) “*Viaggi Fuori dai Paraggi*”, която също е част от Cascina Macondo.

Cascina Macondo е единствената италианска асоциация за хайку, която подкрепя експериментиране в писането, свързано с експерименти с керамика (например продукция на раку-хайку, раку-керамика (6), при което стремежът е да се интерпретира хайку чрез превеждане на неговото значение на езика на формата на керамичните обекти: думите стават форми, формите стават думи), съвместно с експерименти в хайку поезията (например *kigo temporis* е *misuralis*): само дълбокото познаване на едно изкуство и неговите традиции позволява нови перспективи и иновации.

ALBALIBRI

Издателство ALBALIBRI е замислено и основано в Милано през 2006 от Клирим Мука (Çlirim Muça), албански поет и писател. Целта на издателството е да представя на италианската публика, както дебютиращи, така и публикувани преди това автори, които са вестители на нов „литературен глас“ с високо качество, който може да остави отпечатък. Издателството също така полага усилия да намира и публикува на италиански език чужди автори на хайку, особено писатели от Албания или, след стартирането на серията “*Poesia dal Mondo*”, писатели, които идват от литературни култури, които не са добре познати в Италия.

Преди няколко години беше създадена **ASSOCIAZIONE ITALIANA HAIKU** (Италианска хайку асоциация, www.aih-haiku.it). Асоциацията публикува два пъти в месеца електронно списание *Haijin Italia*, което се разпространява онлайн до всички членове, както и ежеседмичен бюлетин. От 2013 асоциацията организира *Premio Letterario Internazionale Matsuo Bashō*, конкурс за хайку и сенрю за автори на хайку и училища от всички националности и езици. Асоциацията, съвместно с издателството **Edizioni Man'yōshū** в Порденоне създава и архив на хайку поетите – **Archivio Nazionale dei Poeti di Haiku** (www.anph.it). Целта на архива е разпространение на знания за хайку поезията в Италия и подпомагане на най-интересните поетически гласове. Включването на един автор в техния сайт става само с покана от тяхна страна. Архивът е управляван директно от Италианската

хайку асоциация. Управляващ директор е Лука Ченизи (Luca Cenisi), който е и президент на АИИ, както и основател на **Scuola Yomichi**. През 2015 той основава Европейско хайку дружество (**European Haiku Society**, www.haikusociety.eu), асоциация, която има за цел да стане институция, насочена към тези, които искат да научат повече за традиционното и съвременно хайку. През 2015 той организира първата Европейска награда за хайку и първата награда на името на Кобаяши Исса.

Сред конкурсите е важно да споменем **Capoliveri Haiku** (www.giorgioweiss.it), подпомаган от град Каполивери заедно с *Il Parnaso* на Джорджо Вайс. Конкурсът приема творби, написани на един от европейските езици. Обратно на това, което се наблюдава в другите конкурси, този конкурс предлага на участниците тема. Спечелилите хайку стихотворения и още сто избрани след това се публикуват в сборник.

V. Заключение

В Италия хайку поезията стартира като поетическа ниша за ориенталисти и „оторизирана общност”, но се разпространява през миналото столетие. От „литература на посветени и на самотната душа” (7) тя става обект на конгреси, теории, сборки.

Хайку сценарият е различен: някои автори предпочитат традиционното хайку, други – *gendai*; някои експериментират, други стриктно се придържат към стандартите. При това, някои пишат хайку като забавление, други променят във връзка с хайку дори своето отношение към природата и света като цяло – вече от една духовна гледна точка. Изглежда обаче има един общ елемент сред тези, които са активно въввлечени в хайку, и той е, че те се стремят да подобрят качеството на хайку поезията на италиански, така че италианското хайку да намери един ден своето място на глобалната литературна сцена.

Бележки

(1) Българският превод е от английски и се придържа буквално към текста, за да даде представа за начина на превеждане на японска поезия по това време, който се характеризира с вмъкване на допълнителни думи за доближаване до западните представи за поезия, както по отношение на формата (рима), така и по отношение на образността (б. пр.).

(2) Наименование на японско вишнево дърво.

(3) При този превод е обърнато по-голямо внимание на формата, която има важно значение в оригинала, поради което той не предава буквално съдържанието.

(4) Данте, *Ад*, песен 33, стих 80, превод Константин Величков.

(5) Превод Драгомир Петров.

(6) „Раку” е специален вид ръчно изработвана японска керамика, която се пече на ниска температура и след това бързо се охлажда.

(7) Junko Saeki “L’haiku nella vita quotidiana dei giapponesi”, Cascina Macondo, Second Italian Haiku Conference, June 28, 2009.